

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Redaktsiooni jõustumise kp:
Redaktsiooni kehtivuse lõpp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst-terviktekst
01.01.2016
Hetkel kehtiv
RT I, 16.10.2014, 1

Välja kuulutanud
Vabariigi President
09.10.2014 otsus nr 506

Kooseluseadus

Vastu võetud 09.10.2014

1. peatükk Kooselulepingu sõlmimise kord

1. jagu Kooselulepingu sõlmimine

§ 1. Kooselulepingu sõlmimise eeldused

- (1) Kooselulepingu võivad sõlmida kaks füüsilist isikut, kellest vähemalt ühe elukoht on Eestis.
- (2) Kooselulepingu võivad sõlmida teovõimelised täisealised isikud.
- (3) Piiratud teovõimega täisealine isik võib kooselulepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta saab piisavalt aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest. Kui isikule on määratud eestkostja, eeldatakse, et isik ei saa aru kooselulepingu õiguslikest tagajärgedest, välja arvatud juhul, kui eestkostja nimetamise määrusest tuleneb teisiti.
- (4) Kooselulepingu sõlmimise lubadus ei anna alust kooselulepingu sõlmimise nõudeks ega kahju hüvitamise nõudeks juhul, kui lubadust ei täideta. Käesoleva lõike esimeses lauses sätestatust kõrvalekalduv kokkulepe on tühine.

§ 2. Kooselulepingu sõlmimist välistavad asjaolud

- (1) Kooselulepingut ei või sõlmida isikute vahel, kellest vähemalt üks on kooselulepingu sõlmimise ajal abielus või kellel on kehtiv kooseluleping.
- (2) Omavahel ei või kooselulepingut sõlmida otsejoones üleneja ja alaneja sugulane.
- (3) Isik ei või kooselulepingut sõlmida enda õe, venna, poolõe või poolvennaga.
- (4) Käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatu kehtib ka siis, kui isikute sugulussuhe on ühe isiku lapsendamise tagajärjel lõppenud.
- (5) Kooselulepingut ei või omavahel sõlmida isikud, kelle käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 nimetatud sugulussuhe põhineb lapsendamisel.

§ 3. Kooselulepingu sõlmimise kord

- (1) Kooseluleping sõlmitakse notariaalselt tõestatud vormis.
- (2) Kooseluleping sõlmitakse isiklikult ühel ajal kohal viibides. Kooselulepingu sõlmimise tahteavaldus ei või olla tingimuslik.
- (3) Notar kontrollib kooselulepingu sõlmimise eeldusi. Notar ei või toimingut teha, kui on alust eeldada, et esineb kooselulepingu kehtetuks tunnistamise või tühisuse alus.

(4) Kooselulepingu andmed kantakse rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ning poolte varasuhte valik kantakse varasuhteregistrisse varasuhteregistri seaduses sätestatud korras.

2. jagu

Kooselulepingu kehtetus

§ 4. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise alused

- (1) Kooseluleping tunnistatakse kehtetuks, kui:
- 1) kooselulepingut sõlmides on rikutud nõuet elukoha, täisealisuse või teovõime kohta;
 - 2) esineb käesoleva seaduse § 2 lõigetes 1–5 sätestatud kooselulepingu sõlmimist välistav asjaolu;
 - 3) kooselulepingut sõlmides on rikutud käesoleva seaduse § 3 lõikes 2 ettenähtud korda;
 - 4) vähemalt ühel kooselulepingut sõlmida soovival isikul oli kooselulepingu sõlmimise ajal vaimutegevuse ajutine häire või ta oli muul põhjusel otsusevõimetu;
 - 5) kooseluleping on sõlmitud pettuse, ähvarduse või vägivalda mõjul, sealhulgas poole tervises seisundit või muid isiklikke asjaolusid varjates, kui see asjaolu on kooselulepingu sõlmimise seisukohalt oluline.
- (2) Kooselulepingu sõlmimise kehtetuks tunnistamist ei ole õigus nõuda, kui pool on varjanud oma varalist seisundit.

§ 5. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamisest keeldumise alused

- Kooselulepingut ei tunnistata kehtetuks, kui:
- 1) on rikutud elukoha nõuet, kuid kooselulepingu kehtetuks tunnistamise ajaks on vähemalt ühe registreeritud elukaaslase elukoht Eestis;
 - 2) on rikutud täisealisuse nõuet, kuid registreeritud elukaaslane kiidab täisealiseks saades kooselulepingu heaks;
 - 3) on rikutud teovõime nõuet, kuid täisealine registreeritud elukaaslane, kelle teovõime oli kooselulepingu sõlmimise ajal piiratud, kiidab pärast teovõime taastumist kooselulepingu heaks;
 - 4) otsusevõimetuse seisundis kooselulepingu sõlminud registreeritud elukaaslane kiidab pärast otsusevõime taastumist kooselulepingu heaks.

§ 6. Kooselulepingu kehtetuks tunnistamise tagajärjed

- (1) Kui kooselulepingu kehtetuks tunnistamise kohtuotsus on jõustunud, on kooseluleping tühine algusest peale.
- (2) Kooselulepingu tühisuse korral on tühised ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud. Kui pooltevahelistest suhetest ei tulene teisiti, kohaldatakse nende varalistele suhetele seltsingu kohta sätestatud.
- (3) Kui kooseluleping tunnistatakse kehtetuks põhjusel, et üks registreeritud elukaaslane varjas teise registreeritud elukaaslase eest, et ta on juba abielus või kooselulepingu sõlminud või mõjutas teist registreeritud elukaaslast kooselulepingut sõlmima pettuse, ähvarduse või vägivaldaga, võib kohus temalt välja mõista elatise temaga kehtetus kooselus olnud isikule, kohaldades perekonnaseaduses lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

2. peatükk

Kooselulepingu õiguslikud tagajärjed

1. jagu

Kooselulepingu üldised õiguslikud tagajärjed

§ 7. Registreeritud elukaaslaste kooselu ning nende õigused ja kohustused

- (1) Kooselulepingu sõlmimisega kohustuvad kooselulepingu sõlminud pooled (edaspidi *registreeritud elukaaslased*) teineteist vastastikku toetama ja ülal pidama. Registreeritud elukaaslastel on teineteise suhtes võrdsed õigused ja kohustused. Nad korraldavad kooselu ühiselt, pidades silmas teineteise heaolu ning vastutades teineteise ees kooseluga seotud kohustuste täitmise eest.
- (2) Välismaal registreeritud kooselu loetakse Eestis kehtivaks vastavalt rahvusvahelise eraõiguse seaduses sätestatule.

§ 8. Kooselulepingu abielu sõlmimist välistava asjaoluna

- (1) Abielu ei või sõlmida isik, kellel on abielu sõlmimise ajal kehtiv kooseluleping.
- (2) Abielu võivad sõlmida registreeritud elukaaslased omavahel, arvestades käesolevas seaduses kooselulepingu lõppemise kohta sätestatud.

§ 9. Registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustus

- (1) Registreeritud elukaaslased on vastastikku kohustatud oma tööga ja varaga perekonda ülal pidama.
- (2) Ülalpidamine hõlmab tegevust ja varalisi panuseid, mis on perekonna elutingimuste kohaselt vajalikud ühise majapidamise kulude katteks ning perekonna tavapäraste ja erivajaduste rahuldamiseks.
- (3) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingu sõlmimisel muu hulgas kokku leppida, et ülalpidamist tuleb anda korrapäraselt makstavate rahasummadena käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alustel ka siis, kui kooseluleping on lõppenud.
- (4) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingus kokku leppida lahuselu korral või kooselulepingu lõppemise järel korrapäraselt makstava rahasummana antava ülalpidamise andmise viisis ja suuruses.
- (5) Registreeritud elukaaslased võivad kooselulepingus kokku leppida, et kooselu lõppemisel kohaldatakse ülalpidamiskohustusele perekonnaseaduse 5. peatüki 2. jaos lahutatud abikaasa ülalpidamise kohta sätestatud.

§ 10. Registreeritud elukaaslane ülalpidamist andma kohustustatud isikute järjestuses

- (1) Registreeritud elukaaslane annab ülalpidamist abivajavale registreeritud elukaaslasele enne tema sugulasi. Kui registreeritud elukaaslane ei ole tema muid kohustusi ja varalist seisundit arvestades võimeline andma registreeritud elukaaslasele ülalpidamist oma tavalist ülalpidamist kahjustamata, annavad ülalpidamist isikud, kes on seda kohustatud tegema järgmisena.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõiget 1 kohaldatakse ka registreeritud elukaaslaste ülalpidamiskohustustele, milles nad on käesoleva seaduse § 9 kohaselt kokku leppinud.
- (3) Nõudeõiguse üleminekule kohaldatakse perekonnaseaduse § 106 lõikes 2 sätestatud.

§ 11. Tehingud kooselu korraldamiseks

- (1) Tehingust, mille registreeritud elukaaslane teeb kooselu korraldamise huvides või perekonna muude tavapäraste vajaduste katmiseks, tekib registreeritud elukaaslaste solidaarkohustus, kui tehingu ulatus ei ületa registreeritud elukaaslaste elutingimuste kohast mõistlikku määra.
- (2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tehingu kohustatud poole suhtes on registreeritud elukaaslased solidaarvõlausaldajad.
- (3) Registreeritud elukaaslased ei või käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud omavahelise kokkuleppega võlausaldaja kahjuks kõrvale kalduda.

§ 12. Vastutus teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse eest

Registreeritud elukaaslane vastutab teise registreeritud elukaaslase võetud kohustuse täitmise eest niivõrd, kui võrd registreeritud elukaaslane võib teda esindada või teda oma toimingutega kohustada.

§ 13. Hoolduskohustuse ulatus

Registreeritud elukaaslased peavad kooselulepingust tulenevaid kohustusi täites ilmutama teineteise vastu niisugust hoolt, nagu nad rakendavad oma asjades.

§ 14. Perekonna eluase

Perekonna eluasemena käsitatakse eluruumi, kus perekonna liikmed tavapäraselt elavad.

§ 15. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus ja õigus lapsendada

- (1) Registreeritud elukaaslasel, kes ei ole teise registreeritud elukaaslase lapse vanem, on õigus suhelda teise registreeritud elukaaslase lapsega perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.
- (2) Kooselulepingu kehtivuse ajal võib registreeritud elukaaslane lapsendada ainult teise registreeritud elukaaslase lapse perekonnaseaduse 2. osa 11. peatükis sätestatud korras.
- (3) Registreeritud elukaaslane võib lapsendada lapse, kelle:
 - 1) bioloogiline vanem on teine registreeritud elukaaslane või
 - 2) vanem oli teine registreeritud elukaaslane enne kooselulepingu sõlmimist.

(4) Registreeritud elukaaslane võib kooselulepingu kehtivuse ajal lapsendada kolmanda isiku lapse või lapse, kelle vanem ei olnud enne kooselulepingu sõlmimist teine registreeritud elukaaslane, kui käesoleva paragrahvi lõigetes 2 ja 3 sätestatud piirangud oleksid registreeritud elukaaslaste suhtes äärmiselt ebaõiglased.

2. jagu

Registreeritud elukaaslaste varasuhted

§ 16. Registreeritud elukaaslaste varasuhte valik

(1) Kooselulepingu sõlmimisel valivad registreeritud elukaaslased kokkuleppel perekonnaseisutoimingute seaduses ettenähtud korras varasuhte perekonnaseaduse 1. osa 4. peatüki 2. jaos toodud varasuhte liikide hulgast. Varasuhte liikide kohta sätestatud kohaldatakse, arvestamata viiteid perekonnaseaduse 1. osa 3. peatükis sätestatud abielu üldistele õiguslikele tagajärgedele.

(2) Registreeritud elukaaslased võivad kokkuleppel kooselulepinguga varasuhtest kõrvale kalduda, arvestades perekonnaseaduse 4. peatüki 3. jaos abieluvaralepingu kohta sätestatud.

(3) Kooselulepingu sõlmimisel kantakse varasuhte valik varasuhteregistrisse varasuhteregistri seaduses sätestatud korras.

3. peatükk

Kooselulepingu lõppemine

1. jagu

Kooselulepingu lõppemise kord

§ 17. Kooselulepingu lõppemise alused

Kooseluleping lõpeb, kui registreeritud elukaaslane sureb, registreeritud elukaaslased sõlmivad omavahel abielu või kui kooseluleping lõpetatakse.

§ 18. Registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimise korral registrikannete tegemine

Kui kooseluleping lõpeb seetõttu, et registreeritud elukaaslased sõlmivad omavahel abielu, tehakse abielu sõlmimisel kooselulepingu lõppemisega seonduv kanne rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ja varasuhteregistrisse varasuhteregistri seaduses sätestatud korras.

§ 19. Kooselulepingu lõpetamine kokkuleppel

(1) Kooseluleping lõpetatakse registreeritud elukaaslaste notariaalselt tõestatud avalduste alusel.

(2) Kooselulepingu lõpetamisel tehakse kanne rahvastikuregistrisse perekonnaseisutoimingute seaduses sätestatud korras ja varasuhteregistrisse varasuhteregistri seaduses sätestatud korras.

§ 20. Kooselulepingu lõppemise aeg

Kooselulepingu lõppemise aeg on:

- 1) registreeritud elukaaslase surma korral tema surma hetk;
- 2) registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimise korral abielu sõlmimise hetk;
- 3) kohtus kooselulepingu lõpetamise korral päev, millal kohtuotsus jõustub;
- 4) notari juures kooselulepingu lõpetamise korral kooselulepingu lõpetamise kande jõustumine.

2. jagu

Kooselulepingu lõppemise tagajärjed

§ 21. Kooselulepinguga seonduvate tehingute lõppemine

Kooselulepingu lõppemisel lõpevad ka kooselulepinguga seonduvad tehingud, mida registreeritud elukaaslane ei oleks eelduslikult teinud, kui kooselulepingut ei oleks sõlmitud.

§ 22. Perekonna eluase ja eluasemega seotud vara kooselulepingu lõppemisel

Kooselulepingu lõppemisel kohaldatakse perekonna eluaseme ja eluasemega seotud vara suhtes perekonnaseaduse §-des 68–70 sätestatud.

§ 23. Registreeritud elukaaslase suhtlusõigus teise registreeritud elukaaslase lapsega pärast kooselulepingu lõppemist

Registreeritud elukaaslasel, kes ei ole teise registreeritud elukaaslase lapse vanem, on pärast kooselulepingu lõppemist õigus suhelda teise registreeritud elukaaslase lapsega perekonnaseaduse § 143 lõike 4 alusel.

§ 24. Kooselulepingu lõppemise tagajärgede erisused registreeritud elukaaslaste omavahel abielu sõlmimisel

(1) Abielu sõlmimisest alates kohaldatakse registreeritud elukaaslaste vahelistele suhetele perekonnaseaduses abikaasadevaheliste suhete kohta sätestatud.

(2) Kooselulepingu lõppemisega lõpevad registreeritud elukaaslaste vahelised kokkulepped ja seonduvad tehingud, kui registreeritud elukaaslasel ei lepi kokku teisiti. Kokkulepete ja seotud tehingute lõppemisele kohaldatakse perekonnaseaduses abielu lahutamise kohta sätestatud.

(3) Registreeritud elukaaslasel võivad kokku leppida, et nendevahelistele varalistele suhetele kohaldatakse alates abielu sõlmimisest käesoleva seaduse § 16 lõikes 1 nimetatud varasuhet.

(4) Registreeritud elukaaslasel võivad kokku leppida, et käesoleva seaduse § 16 lõikes 2 nimetatud registreeritud elukaaslaste vahelise kokkuleppe suhtes varasuhetest kõrvale kaldumiseks kohaldatakse alates abielu sõlmimisest perekonnaseaduses 4. peatüki 3. jaos abieluvaralepingu kohta sätestatud.

(5) Osas, milles abikaasad ei või perekonnaseaduses sätestatud kokkuleppel kõrvale kalduda, kohaldatakse alates abielu sõlmimisest seaduses sätestatud.

§ 25. Kooselulepingu taastamine

Kui surnuks tunnistatud registreeritud elukaaslane on elus, loetakse kooseluleping taastatuks, kui kumbki registreeritud elukaaslane ei ole vahepeal uuesti kooselulepingut sõlminud või abiellunud. Kooseluleping loetakse taastatuks pärast surnuks tunnistamise tühistamise kohtuotsuse jõustumist.

4. peatükk Rakendussäte

§ 26. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2016. aasta 1. jaanuaril koos rakendusaktidega.

Eiki Nestor
Riigikogu esimees